

Határokon átnyúló polgári jogviták: határokon átnyúló ügyek kezelésének elősegítése

Képzés igazságügyi alkalmazottak részére

120DT18

Támogatta az Európai Unió 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó Igazságügyi Programja.

Ez a kiadvány az Európai Unió 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó Igazságügyi Programjának pénzügyi támogatásával készült. A képzés tartalma kizárólag a szerző nézeteit tükrözi, és azért kizárólagos felelősséget vállal. Az Európai Bizottság nem vállal felelősséget a képzésen felmerülő információk felhasználásáért.

A Brüsszel I. (átdolgozott) Rendelet (Bevezetés, alkalmazási terület, joghatóság, perfüggőség)¹

Prof. Etienne Pataut, Paris I (Sorbonne) Egyetem

Jog eset

Vittorio úr fogorvos, aki Milánóban (Olaszország) él és praktizál. Új számítógépet akar venni a fogorvosi rendelőjébe. Az interneten felfedezi, hogy egy párizsi székhelyű vállalkozás, a „*L'ordinateur*”, éppen árengedményt ad arra a számítógépre, amit ő keres. 2018 októberében meg is veszi a számítógépet a vállalkozás weboldalán keresztül, ahol az az információ található, hogy az egész EU területére kiszállítanak. A *L'ordinateur* beleegyezett a számítógép Milánóba történő kiszállításába.

A számítógépet kiszállították Milánóba, de kiderült, hogy az nem a Vittorio úr által megrendelt számítógép, és nem is felelt meg az elvárt feltételeknek.

Vittorio úr megtagadta a fizetést és gyorsan vásárolt egy új, sokkal drágább számítógépet egy helyi kereskedőtől. Kártérítési igényt akar érvényesíteni a francia céggel szemben.

Nem biztos azonban abban, hogy melyik bíróságnak van joghatósága.

¹ A “Határokon átnyúló polgári jogviták: határokon átnyúló ügyek kezelésének elősegítése. Képzés igazságügyi alkalmazottak részére” projekt keretein belül került megvalósításra, a támogatási megállapodás száma: 806998.

Kérdések

1. Alkalmazható-e a Brüsszel I. (átdolgozott) rendelet? Ugyanez lenne a válasza, ha a *L'ordinateur* székhelye Torontóban (Kanada) lenne?
2. Hol tudja Vittorio úr a *L'ordinateur-t* beperelni? Vizsgálja meg a lehetséges joghatósági okokat!
3. Tegyük fel, hogy a Vittorio úr által az interneten keresztül kötött és a saját számítógépére lementett online szerződésben a párizsi bíróságok joghatóságát kötötték ki. a. Mit gondol, érvényes ez a kikötés?
b. Amennyiben érvényes, Vittorio úr perelhet Olaszországban?
4. Tegyük fel, hogy Vittorio úr az ügyben francia bírósághoz fordult. A *L'ordinateur* viszontkeresettel él Vittorio úrral szemben a vételár megfizetésére.
 - a. A vállalkozás élhet-e viszontkeresettel a francia bíróságon?
 - b. Perelhet-e a vállalkozás Olaszországban?
5. Tegyük fel, hogy Vittorio úr a számítógépet nem a fogorvosi rendelő, hanem a családja részére vette.
 - a. Hol tudja Vittorio úr a *L'ordinateur -t* beperelni? Vizsgálja meg a lehetséges joghatósági okokat!
 - b. Van ennek kihatása a joghatósági kikötésre?
 - c. Van ennek kihatása a *L'ordinateur* által esetlegesen előterjesztett keresetre?

Módszertani útmutató

Az oktatás célja:

- A résztvevőket megismertetni a rendelet alkalmazási területével.
- Ismertetni azokat a célokat, amelyek a rendelet legfontosabb előírásainak az alapjául szolgálnak.
- A joghatósági szabályok működésének ismertetése.
- Ismertetni az összefüggő eljárásokkal kapcsolatos, esetleges nehézségeket.
- A határozatok elismerésének különböző lehetőségeinek bemutatása.
- Elérni, hogy a résztvevők a jövőben magabiztosan tudják alkalmazni az európai jogot.
- Megismertetni a résztvevőkkel a vonatkozó lényegesebb európaiítélkezési gyakorlatot.

A nemzeti képzésen érdemes a résztvevőket ellátni olyan publikációkra való hivatkozásokkal, és releváns eseti döntésekkel, melyek elérhetőek a résztvevők anyanyelvén.

Módszertan

Egy nemzetközi elemet tartalmazó ügyben az alábbi lépések segíthetnek az alkalmazandó rendelkezések megtalálásában:

1. lépés: Megállapítani, milyen jogterületről van szó
2. lépés: Megvizsgálni, hogy a nemzetközi magánjog mely aspektusa érintett.
3. lépés: A vonatkozó európai és nemzetközi jogforrások megtalálása.
4. lépés: A vonatkozó európai és nemzetközi jogforrások tárgyi, területi és időbeli hatályának vizsgálata; amennyiben több jogforrás is szóba jöhet, a jogi normák egymáshoz való viszonyát is

vizsgálni kell.

5. lépés: Az alkalmazandó rendelkezésmegtalálása.

Ügyelni kell arra, hogy az érintett állam saját nemzetközi magánjogi előírásai alkalmazandóak akkor, ha sem európai jogforrás, sem többoldalú, vagy kétoldalú nemzetközi szerződés nem alkalmazható.

Megoldási javaslat

1. Alkalmazható-e a Brüsszel I. (átdolgozott) rendelet? Ugyanez lenne a válasza, ha a *L'ordinateur* székhelye Torontóban (Kanada) lenne?

A bíróságok joghatóságát polgári- és kereskedelmi ügyekben az EU-n belül a Brüsszel I. (átdolgozott) rendelet szabályozza, azaz az Európai Parlament és a Tanács 1215/2012/EU rendelete (2012. december 12.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról.

Tárgyi hatály

Az 1. cikk szerint a rendeletet polgári és kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni. Ez egy kulcsfogalma a rendeletnek, amit az EUB (Európai Unió Bírósága) fontos döntéseiben értelmezett. Így különösen kimondta az EUB, hogy a fogalom autonóm módon értelmezendő, azaz: „nem az egyes érintett államok joga az irányadó, hanem a rendelet célkitűzései és rendszere az elsődleges, ezt kell figyelembe venni” (EUB, 1976. október 14., 29/76, Eurocontrol, 5. bekezdés).

Kételem esetén a bíróságnak magának kell vizsgálnia a tárgyi hatályt, leginkább a közjog/magánjog felosztás alapján, ami számos európai jogforrásban ismert. Pontosabban szólva, a bíróság kizárja a Brüsszel I. rendelet alkalmazhatóságát, amennyiben a jogvitában egy hatóság is érintett, vagy „a jogvita valamilyen közhatalmi jogosítvány gyakorlásával van összefüggésben.” (EuB, 1980. december 16., 814/79, Rüffer, 8. bekezdés).

A rendelet bizonyos ügyeket kivesz a tárgyi hatálya alól, például „a rendelet nem terjed ki különösen az adó-, vám- vagy közigazgatási ügyekre, vagy az államnak a közhatalmi jogosítványai gyakorlása (acta iure imperii) során végrehajtott intézkedéseire vagy mulasztásaira vonatkozó felelősségre”, lásd 1. cikk.

A Vittorio úr és a „*L'ordinateur*“ közti jogvita egy magánjogi szerződéses jogviszonyból ered, így a polgári és kereskedelmi ügyek fogalma alá tartozik.

Területi hatály

Az általános szabály úgy szól, hogy a rendelet joghatósági szabályai kizárólag akkor alkalmazhatók, ha az alperes lakóhelye az EU területén van. (4. és 5. cikk).

Ha az alperes nem rendelkezik lakóhellyel valamely tagállamban, valamennyi tagállam bíróságainak joghatóságát – néhány kivételtől eltekintve – az adott tagállam joga határozza meg (6. cikk).

Mivel az alperes székhelye az Unió tagállamában található, a rendelet szabályai alkalmazandóak a személyi elv (*ratione personae*) alapján. Amennyiben tehát Vittorio úr keresettel él az EU valamely bírósága előtt, kizárólag a rendelet szabályai alkalmazhatóak. Nem alkalmazható semmilyen más joghatósági szabály, csak a rendelet joghatósági szabályai.

Megjegyzendő, hogy az alperes állampolgárságának a Brüsszel I. (átdolgozott) rendelet alkalmazása szempontjából nincsen jelentősége.

Amennyiben azonban az alperesi vállalkozás székhelye Kanadában (azaz EU-n kívül) lenne, a rendelet nem alkalmazható; annak az államnak a nemzeti joghatósági szabályai lennének alkalmazandóak, ahol Vittorio úr a keresetet előterjeszti. Ha Vittorio úr a kanadai céget pl. Franciaországban perelné be, a francia joghatósági szabályok lennének alkalmazandóak.

Időbeli hatály

A 66. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy:

„E rendelet kizárólag 2015. január 10. napján vagy azt követően indított eljárásokra, az alaki követelményeknek megfelelően az említett napon vagy azt követően kiállított vagy nyilvántartásba vett közokiratokra és az említett napon vagy azt követően jóváhagyott vagy megkötött perbeli egyezségekre alkalmazandó.”

Mivel a szerződést 2018-ban kötötték, ezért az eljárást 2015. január 10. napját követően indítják meg, így a rendelet *ratione temporis* alkalmazandó.

Összefoglalóan: A rendelet tárgyi, területi és időbeli hatálya alá tartozik az ügy, azaz a Brüsszel I. (átdolgozott) rendelet joghatósági szabályai irányadók a tekintetben, hogy mely tagállam bíróságának van joghatósága.

Megjegyzés: Mivel a nemzeti előírások alkalmazhatóságát a rendelet 6. cikke a 18. cikk (1) bekezdésében, a 21. cikk (2) bekezdésében, valamint a 24. és a 25. cikkek figyelembevételével határozza meg, ezért ezen előírások alkalmazhatóságát alaposan vizsgálni kell. Ebben a jogesetben a joghatósági kikötés (lásd 3. kérdés) vagy az a feltételezés, hogy Vittorio úr fogyasztó (lásd 5. kérdés) azzal a következménnyel járnának, hogy a rendelet joghatósági szabályai alkalmazandóak; a nemzeti joghatósági szabályok tehát nem alkalmazhatóak, mégpedig akkor sem, ha az alperes lakóhelye az EU-n kívül van (lásd a részletesebben a 3. és 5. kérdéseknél).

2. Hol tudja Vittorio úr a *L'ordonateur-t* beperelni? Vizsgálja meg a lehetséges joghatósági okokat!

Az alkalmazandó rendelkezések a 4. cikk (1) bekezdésében (az alperes lakóhelye szerinti bíróságnak van joghatósága) vagy a 7. cikk 1. pontjában (joghatósági szabály szerződéssel összefüggő kereset esetében) találhatóak.

A 4. cikk (1) bekezdése alapján „valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott tagállam bíróságai előtt perelhető.” Ennek megfelelően Vittorio úr a *L'ordonateur-t* Franciaországban perelheti, mivel a székhelye ott található. Mivel a *L'ordonateur* egy vállalkozás, ezért a székhelyét a 63. cikk alapján kell meghatározni.

Megjegyzés: A 4. cikk csak a joghatóságot szabályozza (azaz melyik tagállam), az illetékességet nem (azaz melyik város). Vagyis a francia jog határozza meg, melyik francia bíróság illetékes az ügyben (Pl. Párizs vagy Marseille). Azonban az alperes székhelye szerinti illetékesség általánosan elterjedtnek mondható, ezért valószínűleg a párizsi bíróságok lesznek illetékesek eljárni az ügyben.

A 7. cikk több vagylagos/különös joghatósági okot nevesít, ezáltal biztosítja a lehetőségét annak, hogy a keresetet az alperes lakóhelyétől/székhelyétől eltérő tagállamban is elő lehessen terjeszteni. Amennyiben szerződéses jogvitáról van szó, a 7. cikk 1. pontja alkalmazandó. A 7. cikk 1. pontja szerint az alperes lakóhelye szerinti tagállam bíróságán kívül, ha az eljárás tárgya egy szerződés, akkor a vitatott kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság előtt is perelhető.

A „szerződés” és a „kötelezettség” fogalmak értelmezése összetett és a szerződés természetétől függ. Az EUB úgy döntött, hogy a „polgári és kereskedelmi ügyek” fogalmához hasonlóan ezeket a fogalmakat is autonóm módon kell értelmezni, az egyes nemzeti jogi előírásoktól függetlenül. A „szerződés” fogalma tehát autonóm módon, az európai jog tükrében értelmezendő. Az EUB számos ítéletében kimondta, hogy:

a „szerződés” és a „szerződésből fakadó igények” fogalma annak érdekében, hogy az egyezményt minden szerződő államban egyéges módon alkalmazzák, autonóm módon értelmezendő, melynek során elsősorban az egyezmény rendszerére és célkitűzéseire kell figyelemmel lenni. (EUB, 1992.

Az EUB értelmezésében tehát szerződés esetén egy olyan kötelezettségről van szó, amit a felek egymással szemben szabadon vállalnak. Az EUB több ügy kapcsán ismételt kimondta: „a szerződés vagy a szerződésből eredő kötelezettség fogalmát nem lehet úgy értelmezni, hogy az olyan szituációt is magába foglal, ahol hiányzik az egyik fél által a másikkal szemben szabadon vállalt kötelezettség.” (EUB, 2002. szeptember 17., C-334/00, Tacconi, Rn. 23).

A példában szereplő jogesetben a szerződés a 7. cikk szerinti szerződés vagy szerződésből eredő kötelezettség fogalmi körébe tartozik.

A 7. cikk 1. pontja egy speciális szabályt rögzít az ingó dolgok adásvételére: a vitatott kötelezettség teljesítésének helye ingó dolog értékesítése esetén a tagállam területén az a hely, ahol a szerződés alapján az adott dolgot leszállították, vagy le kellett volna szállítani.

Egy adásvétel esetén ez azt jelenti, hogy a teljesítés helye a szállítás helye. Ez az előírás növeli a jogbiztonságot, mert egy egyértelmű, és a legtöbb esetben egyszerűen megállapítható joghatósági okot rögzít.

Az EUB egy ítéletében kimondta:

„Az említett különös joghatósági szabály alkalmazásával az alperes az eljárás tárgyát képező, teljesített vagy teljesítendő kötelezettség helye szerinti bíróság előtt is perelhető, mivel e bíróság és a szerződés között vélelmezetten szoros kapcsolódás áll fenn. A 44/2001 rendeletben foglalt joghatósági szabályok alapját képező, a jogbiztonságra irányuló elsődleges célkitűzés megerősítése érdekében a rendelet a szolgáltatásnyújtásra irányuló szerződések vonatkozásában önálló módon határozza meg e kapcsolóelvet.” (EUB, Falco, 23. April 2009, C-533/07, 25 és 26)

A példában szereplő jogesetben a szállítás helye a szerződéses feltételek szerint Milánó (Olaszország), ezért a 7. cikk (1) bekezdése szerint az olasz bíróságoknak van joghatósága.

Megjegyzés: A 7. cikk 1. pontja nem csak egy adott tagállam joghatóságát szabályozza (mint a 4. cikk), hanem az illetékességet is (a tagállam területén az a bíróság, ahol a szolgáltatást nyújtották vagy nyújtani kellett volna). Ezért a milánói bíróságok illetékesek, és nem másik olasz város bíróságai. Mindezek alapján a francia bíróságok (a 4. cikk (1) bekezdése alapján) és a milánói bíróságok (a 7. cikk 1. pontja alapján) is rendelkeznek joghatósággal. Vittorio úr választhat tehát, hogy a *L'ordinateur*-t Franciaországban vagy Olaszországban pereli-e be.

3. Tegyük fel, hogy a Vittorio úr által az interneten keresztül kötött és a saját számítógépére lementett online szerződésben a párizsi bíróságok joghatóságát kötötték ki.

a) Mit gondol, érvényes ez a kikötés?

A rendelet 25. cikke szerint a joghatósági kikötésekre alaki és anyagi jogi előírások is vonatkoznak. Az alaki előírásokat a 25. cikk (1) bekezdése tartalmazza. A legfontosabb szabály az, hogy a joghatósági kikötést írásba kell foglalni. A 25. cikk (2) bekezdése szerint a megállapodás tartós rögzítését biztosító, elektronikus módon történő bármely közlés az „írásos” formával egyenértékű. Amennyiben tehát a kikötés explicit módon a szerződés részét képezte, az a tény, hogy a szerződést elektronikus úton kötötték, lényegtelen. Amennyiben a kikötés az ÁSZF-ben szerepel, az EUB megkívánja, hogy a vásárló bejelölje, hogy az ÁSZF-t elfogadja (a vevő „klikkeljen” a szerződés elfogadásához).

Amint azt az EUB a fontos El Majdoub-ügyben (EUB, 2015. május 21., C-322/14) kimondta:

„az olyan adásvételi szerződésre vonatkozó általános feltételek „klikkeléssel” történő elfogadásának a technikája, mint amely az alapügy tárgyát képezi, amelyet elektronikus úton kötöttek, és amely joghatóságot kikötő megállapodást tartalmaz, e rendelkezés értelmében e megállapodás tartós rögzítését biztosító, elektronikus módon történő közlésnek minősül abban az esetben, ha e technika

lehetővé teszi azok szövegének a szerződés megkötése előtt való kinyomtatását és elmentését.”

Amennyiben ennek az előírásnak megfelel, a kikötés alakilag érvényes.

Ami az anyagi jogi érvényességet érinti, a 25. cikk (1) bekezdése szerint általános szabály: „Ha a felek – lakóhelyükre való tekintet nélkül – egy bizonyos jogviszonnyal kapcsolatban felmerült vagy a jövőben felmerülő jogviták eldöntésére valamely tagállam bíróságának vagy bíróságainak joghatóságát kötik ki, a megállapodás szerinti bíróság vagy bíróságok rendelkeznek joghatósággal, feltéve, hogy a szóban forgó tagállam joga értelmében a megállapodás az anyagi érvényességet illetően nem minősül semmisnek.”

Erősen vitatott, hogy az idézett mondat utolsó része pontosan miként értelmezhető. A jogirodalomban vita folyik arról, hogy a joghatósági kikötési klauzula hatályát kizárólag a 25. cikkben említett feltételek határozzák-e meg. Én azonban amellet érvelnék, hogy a Vittorio úr és az L'ordonateur között létrejött szerződésben meghatározott joghatósági kikötés anyagi érvényességét a francia jog alapján kell megítélni, mivel a felek a párizsi bíróságok joghatóságát kötötték ki. A konkrét esetben semmi nem utal arra, hogy a szerződés érvénytelen, és abból lehet kiindulni, hogy a kikötést tartalmazó klauzula anyagi jogi értelemben is érvényes.

Ezért a Vittorio úr és az L'ordonateur között létrejött szerződésben foglalt, a francia bíróságokra vonatkozó joghatósági kikötés érvényes, és ebben az esetben a kikötési klauzula által meghatározott párizsi bíróságok kizárólagos joghatósággal bírnak.

Megjegyzés:

1. A joghatósági kikötést abban az esetben is a rendelet rendelkezései alapján kell megítélni, ha az L'ordonateur-nak a székhelye az EU-n kívül van, a 25. cikk szerint:

„Ha a felek – lakóhelyükre való tekintet nélkül (...) valamely tagállam bíróságának vagy bíróságainak joghatóságát kötik ki, a megállapodás szerinti bíróság vagy bíróságok rendelkeznek joghatósággal...” (kiemelés hozzáadva).

A megoldás tehát ugyanaz, mint fent: a Vittorio úr és az L'ordonateur cég közötti szerződésből következő, a francia bíróságokra vonatkozó joghatósági kikötés érvényes, és a kikötés által megjelölt párizsi bíróságoknak kizárólagos joghatósága van.

2. A kikötés anyagi érvényességét más ország joga alapján is meg lehet ítélni, ha a francia jogválasztási szabály más jogra utal ebben a kérdésben (pl. a szerződés jogára). Ez a megoldás vitatható, azonban előnyben részesített a rendelet (20) preambulumbekzdése alapján, amely a következőt mondja: „Arról, hogy a valamely tagállam bíróságának vagy bíróságainak joghatóságát kikötő megállapodás az anyagi érvényességet illetően semmisnek minősül-e, a megállapodásban kikötött bíróság vagy bíróságok szerinti tagállam jogával összhangban kell határozni, beleértve az adott tagállam kollíziós szabályait is.”

b) Amennyiben érvényes, Vittorio úr perelhet Olaszországban?

Nem. A kikötésnek az a joghatása, hogy a felek által kiválasztott bíróságok kizárólagos joghatósággal bírnak. A párizsi bíróságok ezért a 25. cikk alapján „kizárólagos joghatósággal” bírnak. Ez azt jelenti, hogy semmilyen más bíróságnak nem áll fenn a joghatósága. Minden más felhívott bíróságnak ezért meg kell állapítania a joghatósága hiányát (lásd 31. cikk (1) bekezdés).

Megjegyzés: Ezt a megoldást kell követni akkor is, ha az elsőként felhívott bíróság nem a felek által kikötött bíróság volt. Ebben az esetben az eljárását fel kell függeszteni.

A kérdés néhány évvel korábban a perfüggőség kapcsán vetődött fel (lis pendens). A lis pendens esetén ha azonos jogalapon, azonos felek között különböző tagállamok bíróságai előtt indítottak eljárásokat, a később felhívott bíróság az elsőként felhívott bíróság joghatóságának megállapításáig hivatalból felfüggeszti az eljárást (29. cikk (1) bekezdés). Amennyiben az elsőként felhívott bíróság joghatóságát állapítják meg, a később felhívott bíróság ennek javára megállapítja saját

joghatóságának hiányát (29. cikk (3) bekezdés).

Röviden szólva a *lis pendens* jogintézménye az elsőként felhívott bíróság javára biztosít elsőbbséget. Joghatósági kikötés fennállása esetén az Európai Unió Bírósága ezt a megoldást követte, és a *lis pendens*re hivatkozva az elsőként felhívott bíróság javára biztosított elsőbbséget még akkor is, ha nem az volt a joghatósági kikötésben megjelölt bíróság (EuB 2003. december 9., C-116/02, Erich Gasser GmbH).

Ez a megoldás azonban veszélyezteti a joghatósági kikötések hatékonyságát. A joghatósági kikötésben megjelölt bíróságoknak elsőbbséget kell élvezniük, és jogot kell adni nekik arra, hogy a joghatósági kikötés érvényességéről döntsenek.

Ezért a Gasser ügyben alkalmazott megoldási lehetőséget a Brüsszel I. (átdolgozott) rendelet eltörölte. A 31. cikk (2) bekezdése szerint:

„...amennyiben valamely tagállam olyan bíróságát hívják fel, amelyre a 25. cikkben említett valamely megállapodás kizárólagos joghatóságot ruház, egy másik tagállam bármely bírósága felfüggeszti az eljárást mindaddig, amíg a megállapodás alapján felhívott bíróság meg nem állapítja, hogy nem rendelkezik joghatósággal a megállapodás alapján.”

Jelen ügyben tehát alig merülhet fel kétely a tekintetben, hogy a párizsi bíróságok bírnak joghatósággal, és hogy ez a joghatóság kizárólagos.

4. Tegyük fel, hogy Vittorio úr az ügyben francia bírósághoz fordult.

A *L'ordonateur* viszontkeresettel él Vittorio úrral szemben a vételár megfizetésére.

a) A vállalkozás élhet-e viszontkeresettel a francia bíróságon?

Igen. A rendelet 8. cikke több fakultatív joghatósági előírást tartalmaz és megadja a lehetőséget arra, hogy egy másik tagállamban legyen előterjeszthető a viszontkereset, amennyiben a két kereset között kapcsolat áll fenn.

Amennyiben a kereset és a viszontkereset ugyanazon szerződésen alapul, a két kereset között szoros kapcsolat áll fenn, és a 8. cikk (3) bekezdés alapján a kereset tárgyában eljáró bíróság rendelkezik illetékességgel a viszontkereset elbírálására is. A 8. cikk (3) bekezdése szerint:

„Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy perelhető továbbá az ugyanazon a szerződésen vagy ugyanazon a tényálláson alapuló viszontkeresetnél, amelyen az eredeti kereset alapul, azon bíróság előtt, amely az eredeti kereset tárgyában eljár.”

Ezért jelen esetben a párizsi bíróságoknak a Vittorio úr által előterjesztett kereset, valamint a *L'ordonateur* által előterjesztett viszontkereset elbírálására is van joghatóságuk.

b) Perelhet-e a vállalkozás Olaszországban?

A *lis (alibi) pendens* előírása a tagállami bíróságok előtt párhuzamosan folyó eljárásokra vonatkozik. Nagyon egyszerű: a később felhívott bíróságnak fel kell függesztenie az eljárását, amennyiben azonos jogalapon, azonos felek között két különböző tagállam bíróságai előtt indítottak eljárásokat. A 29. cikk (1) bekezdése alapján az először felhívott bíróságnak mindenképpen elsőbbsége van:

„... amennyiben azonos jogalapon, azonos felek között különböző tagállamok bíróságai előtt indítottak eljárásokat, a később felhívott bíróság az elsőként felhívott bíróság joghatóságának megállapításáig hivatalból felfüggeszti az eljárást.”

A *lis pendens* jogintézménye csak azonos jogalap és azonos felek esetén alkalmazandó. A tárgybani esetben érvelhetnénk azzal, hogy az nem áll fenn az azonosság, figyelemmel arra, hogy a Vittorio úr által Franciaországban előterjesztett kereset kártérítés megfizetésére irányul, míg az *L'ordonateur* által Olaszországban előterjesztett kereset a vételár megfizetésére irányul.

Az Európai Bíróság azonban a jogalap és a kereset azonosságát kiterjesztően értelmezi. Az ebből a szempontból fontos Gubisch ügyben (EuB, 1987. december 8., 144/86) az Európai Bíróság a következőképpen döntött:

„A perfüggőség fogalma magában foglalja azt is, amikor az egyik fél egy tagállami bíróság előtt egy nemzetközi adásvételi szerződés érvénytelenségének megállapítása, vagy felbontása iránt terjeszt elő keresetet, míg a másik fél keresete alapján egy másik tagállami bíróság előtt ugyanezen szerződés teljesítésére kötelezés miatt folyamatban van eljárás.”

„Ezért a konkrét ügyben a 21. cikk alapján az olasz bíróságnak az eljárást fel kell függesztenie, mert egy francia bíróság már korábban fel lett hívva.

Megjegyzés: Mint ahogy az fentebb egyértelművé vált (lásd 3. számú kérdést), nincs helye a perfüggőségi szabály alkalmazásának, ha érvényes joghatósági kikötés alapján áll fenn a kizárólagos joghatóság. Hasonlóan az ideiglenes intézkedések és biztosítási intézkedések esetében sem érvényesül a *lis pendens* elve.

5. Tegyük fel, hogy Vittorio úr a számítógépet nem a fogorvosi rendelő, hanem a családja részére vette.

a) Hol tudja Vittorio úr a *L'ordinateur* -t beperelni? Vizsgálja meg a lehetséges joghatósági okokat!

Amennyiben Vittorio úr a számítógépet a családja részére vásárolta volna, úgy ő fogyasztónak minősülne, és ezért kedvezőbb joghatósági rendelkezések vonatkoznának rá.

A 17. cikk (1) bekezdése szerint: „Valamely személy, a fogyasztó által kereskedelmi vagy szakmai tevékenységén kívül eső céllal megkötött szerződéssel kapcsolatos ügyekben a joghatóságot e szakasz határozza meg.”

A 17. cikk alkalmazása azonban néhány bonyolult kérdést vet fel.

Elsőként azt kell vizsgálni, hogy Vittorio úr valóban fogyasztónak minősül-e.

A 17. cikk a fogyasztót úgy határozza meg, mint egy olyan személyt, aki a szerződést „kereskedelmi vagy szakmai tevékenységén kívül eső céllal” köti meg. Az Európai Unió Bírósága már többször kifejtette, hogy a fogyasztó fogalmát megszorítóan kell értelmezni (lásd újabban C-498/16, Schrems ügy, 29. bekezdés 2018. január 25.).

Egyértelműen bizonyítottnak kell lennie, hogy Vittorio úr a számítógépet kereskedelmi vagy szakmai tevékenységén kívül eső céllal, családja részére vásárolta meg. A kontextust vizsgálni kell, és amennyiben a számítógépet Vittorio úr szakmai tevékenyége körében és magáncélra is használja, azt kell bizonyítani, hogy a szakmai tevékenység körében történő használat az aláírt szerződés kontextusában elhanyagolható.

Mint ahogy az Európai Bíróság a Gruber ügyben kifejtette (2005. január 20., C-464/01, J. Gruber, 47. bekezdés):

„Az előterjesztett bizonyítékok alapján tehát az eljáró bíróságra hárul annak eldöntése, hogy az említett szerződés az érintett személy szakmai jellegű szükségleteit nem elhanyagolható mértékben szolgálta, vagy éppen ellenkezőleg: a szakmai cél elhanyagolható mértékű volt. Emiatt a tagállami bíróságnak nemcsak a szerződés tartalmára, természetére és céljára kell figyelemmel lennie, hanem a szerződés megkötését kísérő objektív körülményekre is.”

Másodsorban azzal is kell érvelni, hogy a szerződés a 17. cikk alkalmazási körébe esik és „a szerződést olyan személlyel kötötték, aki a fogyasztó lakóhelyének tagállamában kereskedelmi vagy szakmai tevékenységet folytat, vagy ilyen tevékenysége bármilyen módon az említett tagállamra, illetve több állam között az említett tagállamra is irányul, és a szerződés az ilyen tevékenység körébe tartozik.” (17. cikk (1) bekezdés c) pont).

A „tevékenységet folytat” megfogalmazás fontos ítéletekhez vezetett, különösen az elektronikus kereskedelemmel összefüggésben.

Az Európai Bíróság megerősítette:

„Annak megállapítása végett, hogy azon kereskedő tevékenysége, akinek e tevékenységét a honlapja

vagy egy közvetítő honlapja mutatja be, úgy tekinthető-e ... hogy a fogyasztó lakóhelye szerinti tagállamra „irányul”, meg kell vizsgálni, hogy a fogyasztóval adott esetben megkötendő szerződést megelőzően e honlapokból és a kereskedő tevékenységeinek összességéből kitűnik-e, hogy ez utóbbi egy vagy több tagállam, köztük e fogyasztó lakóhelye szerinti tagállam fogyasztóival is kívánt kereskedni, abban az értelemben, hogy e fogyasztókkal szerződést kívánt kötni.” (Európai Bíróság, 2010. December 7., C-585/08 és C144/09 egyesített ügyek, Pammer és Alpenhof).

Ezt az elvet követve az alábbi követelményeket állapította meg a Bíróság:

Ezek közé tartozik többek között: „a tevékenység nemzetközi jellege, a kereskedő székhelyéhez vezető, más tagállamokból kiinduló útvonalak leírása, a kereskedő székhelye szerinti tagállamban szokásosan használt nyelvtől vagy pénznemtől eltérő nyelv vagy pénznem használata, és annak lehetősége, hogy a foglalat és annak visszaigazolását e nyelven intézzék, a telefonszám nemzetközi előhívóval együtt történő feltüntetése, egy keresőmotor-üzemeltetővel szemben annak érdekében vállalt költségek, hogy a különböző tagállamokban lakóhellyel rendelkező fogyasztók számára megkönnyítse a kereskedő vagy a közvetítője internetes honlapjának elérését, a kereskedő székhelye szerinti tagállamtól eltérő felső szintű doménnév használata és különböző tagállamokban lakóhellyel rendelkező ügyfelekből összetevődő nemzetközi ügyfélkör említése. A nemzeti bíróság feladata annak megvizsgálása, hogy ezen elemek fennállnak-e.” (Európai Bíróság, 2010. December 7., C-585/08 és C144/09 egyesített ügyek, Pammer és Alpenhof 93-94 bekezdés).

Az L'ordinateur honlapján az van megadva, hogy az EU bármely tagállamába szállítanak, ez pedig azt jelenti, hogy a cég egyértelműen külföldi vásárlókat is keres. Az L'ordinateur cég egy olyan személlyel kötött szerződést, akinek a lakóhelye Olaszországban van és ezzel beleegyezett abba, hogy az árut Olaszországba szállítja. Ezért abból lehet kiindulni, hogy a cég a tevékenységét a fogyasztó lakóhelye szerinti államban is folytatja.

Ebben az esetben a 18. cikk (1) bekezdése megnyitja a lehetőséget a fogyasztó előtt, hogy „... másik szerződő fél ellen [alperes] akár annak a tagállamnak a bíróságai előtt, ahol a fél székhellyel rendelkezik, akár – függetlenül a másik fél székhelyétől – saját lakóhelyének bíróságai előtt” indítson eljárást.

Vittorio úrnak ezért megvan a lehetősége, hogy vagy az alperes székhelye szerinti bíróságokat (Franciaország), vagy a saját lakóhelye szerinti bíróságokat (Olaszország) válassza.

Megjegyzendő, hogy a fogyasztónak nem kell bizonyítania az okozati összefüggést aközött, hogy a cég a tevékenységi körét a fogyasztó székhelye szerinti tagállamra kiterjesztette, és aközött, hogy létrejött a szerződés (Európai Bíróság, C-218/12, Emrek).

Megjegyzés: Amennyiben az L'ordinateur székhelye az EU-n kívül található, a Brüsszel I. (átdolgozott) rendelet fogyasztókra vonatkozó joghatósági előírásai csak akkor alkalmazhatóak, ha a cégnek Európában van fióktelepe.

Ahogy a 17. cikk (2) bekezdése is kimondja:

„Amennyiben a fogyasztó olyan féllal köt szerződést, amely egyik tagállamban sem rendelkezik székhellyel, viszont valamelyik tagállamban fiókteleppel, képvisellel vagy más telephellyel rendelkezik, a fióktelep, a képviselő vagy más telephely működéséből származó jogvitában a felet úgy kell tekinteni, mintha székhelye az említett tagállamban lenne.”

Amennyiben a cégnek nincsen fióktelepe Európában, úgy a bíróságok joghatóságának kérdését a nemzeti jog alapján kell elbírálni.

b) Van ennek kihatása a joghatósági kikötésre?

A fogyasztók védelemben részesülnek az olyan joghatósági kikötések megkötésétől, mely eredményeként a fogyasztó lakóhelye szerinti tagállam bíróságától eltérő bíróságnak lenne joghatósága a jogvita elbírálására.

Ahogy a 19. cikk kimondja: a rendelet 4. szakaszában szabályozott joghatósági előírásoktól „kizárólag olyan megállapodással lehet eltérni, amely a jogvita keletkezését követően jött létre”; vagy „lehetővé teszi a fogyasztó számára az e szakaszban megjelölttől eltérő bíróságok előtti perindítást”.

Így a fogyasztótól az őt a 17. cikk alapján megillető védelmet nem lehet elvonni. Amennyiben tehát Vittorio úr Milánóban akar pert indítani, a 19. cikk alapján ezt a jogát egy joghatósági kikötés nem akadályozhatja, vele szemben arra hivatkozni nem lehet.

Megjegyzés: az EUB ítélkezési gyakorlata ismeretében azzal is érvelhetnénk, hogy egy fogyasztói szerződésben szereplő joghatósági kikötés tisztességtelen feltételnek minősül a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, a Tanács 93/13/EGK irányelve (1993. április 5.) szerint.

Az Európai Bíróság (2009. június 4., Pannon, C-243/08, 40 bekezdés) kifejtette:
„...az irányelv értelmében vett eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben alkalmazott, az eladó vagy szolgáltató által előzetesen megfogalmazott és egyedileg meg nem tárgyalt feltétel, amely szerint a szerződésből eredő valamennyi jogvita esetén az eladó vagy szolgáltató székhelye szerinti bíróság illetékes, megfelel mindazon szempontoknak, amelyek alapján az irányelv értelmében véve tisztességtelennek tekinthető.”

Amennyiben ezt a megoldást követjük, úgy a joghatósági kikötés érvénytelen és nem kell figyelembe venni.

c) Van ennek kihatása a *L'ordinateur* által esetlegesen előterjesztett keresetre?

Igen. Amennyiben az *L'ordinateur* pert indít, úgy azt csak a fogyasztó lakóhelyének bíróságai előtt teheti meg. (18. cikk (2) bekezdés). Így tehát az *L'ordinateur* csak olasz bíróságok előtt indíthat eljárást.

Megjegyzés: Ez azonban nem érinti a viszontkereset indításához való jogot annál a bíróságnál, amely előtt az eredeti kereset nyomán indult peres eljárás folyamatban van. (18 cikk (3) bekezdés). Amennyiben tehát Vittorio úr párizsi bíróságok előtt terjeszti elő a keresetét, úgy az *L'ordinateur* is jogosult ezen bíróságok előtt előterjeszteni a viszontkeresetét.

Támogatta az Európai Unió 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó Igazságügyi Programja.

Ez a kiadvány az Európai Unió 2014-2020 közötti időszakra vonatkozó Igazságügyi Programjának pénzügyi támogatásával készült. A képzés tartalma kizárólag a szerző nézeteit tükrözi, és azért kizárólagos felelősséget vállal. Az Európai Bizottság nem vállal felelősséget a képzésen felmerülő információk felhasználásáért.